

ΗΔΟΝΗ ΚΑΙ ΡΥΘΜΟΣ

Τὸ νεώτερο πνεῦμα σὲ πολλές του ἐκφάνσεις ἠθέλησε νὰ φθάσει τὸ ἠδυπαθὲς μεγαλεῖον τῆς ἑλληνικῆς κλασικότητος. Γιὰ μιὰ τέτοια προσπάθεια δὲν ἀρκεῖ ἡ φιλολογικὴ συναίσθησις τοῦ κλασικισμοῦ, χρειάζεται κατὶ περσότερο μιὰ κλασσικὴ ἠθικὴ προσπάθεια. Οἱ δημιουργοὶ τῶν ἑλληνικῶν ρυθμῶν ἔζησαν τὴν τελειότητα τῶν γραμμῶν τους στὴ διάφανη ἀτμόσφαιρα, στοὺς πλούσιους τόνους τοῦ ἡλίου, στὰ ὄργια τῶν συμποσίων, στὰ πλαστικὰ σώματα τῶν ἐφήβων, ἀλλὰ πρὸ πάντων στὰ ὄρατα κορμὰ τῶν ἑταίρων. Οἱ Ἀθηναῖοι, χειροκροτοῦντες τὴ Φρύνη, ποὺ προκαλοῦσε τὴν ἀρμονία τοῦ ἡλίου, μὲ τὶς γεμάτες ἀπὸ μιὰ νοητῆ ἠδυπάθεια καμπύλες τοῦ κορμοῦ της, μέσ' ἀπ' τὴ μουσικὴ τῆς δεκάχορδης λύρας τῶν κυμάτων, ἐχειροκροτοῦσαν αὐτὴ τὴ βιοτικὴ μορφή τοῦ ἀρχιτισμένου Ἀριστοουργήματος ποὺ συνεπληρῶνεται στὰ μονοπάτια τοῦ Σούνιου καὶ στοὺς βράχους τῆς Ἀκρόπολης, μὲ τὶς θαυμάσιες εὐθειῆς τῶν ἀδιακόπως παλλομένων χρωμάτων, ποὺ ἔπασχαν τὶς ὀραιότερες διαθλάσεις πάνω στὰ μάτια ποὺ ἦσαν ὑγρὰ ἀπὸ τὸν ἀνεμῶ.

Οἱ εὐμορφες στάσεις τῆς Ἀσπασίας, σκόρποῦσαν στὸν κόσμον ἓνα νόημα χαρᾶς, ἐξυπνοῦσαν τὰ πνεύματα ποὺ ὄνειρευόνταν καὶ τὰ ἐξανάγκαζαν νὰ συνθέσουν τὸν ἐνδοξότερο ὕμνον γιὰ τὸ σῆθος τῆς Ἀφροδίτης, αἰώνιο κύκλο ἀπ' ὅπου ξεκινᾶν καὶ ὅπου ἀφανίζονται ὅλα τ' ἀνθρώπινα ὄντα. . . Καὶ ὅλοι, γύρω της, μεθυσμένοι ἀπ' τὴ χαρὰ τοῦ θαυμασμοῦ γιὰ τὸ νέο θέμα, ἠθέλανε νὰ δοκιμάσουν καὶ τὴ χαρὰ τῆς νέας δημιουργίας. Κ' ἐκεῖ ποὺ προηγουμένως εὔρισκαν, ὅτι ἡ λεπτὴ γραμμὴ, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθησαν ἀπέδιδε τὸ ἰδεῶδες των, τώρα, ξαφνικὰ αἰσθάνονταν στὰ χέρια τους μιὰ ἀνατριχίλα θανάτου, ἓνας λυγμὸς τραγικῆς ἀποτυχίας τοὺς ἔσφιγγε. Κ' ἐνῶ ἔμεναν ἀποκαμωμένοι ἀναθυμῶνταν τὸ ζωντανὸ ποίημα ποὺ ἔζησαν λίγο προτιήτερα κ' ἐνθουσιασμένοι ἄφιναν ὅλες τὶς αἰσθήσεις τους νὰ ζήσει ἢ καθεμιὰ τους κ' ἀπὸ μιὰ ζωὴ. Αἰσθάνονταν, τότε, νὰ πλανῶνται γόνιμα τὰ σπέρματα τῆς σκέψης των, ἔτοιμα νὰ πολλαπλασιαθοῦν σὲ μιὰ ἀδιάκοπη σειρά κ' ἔφθανε ἐπὶ τέλους, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐπανάληψη δισταγμῶν κ' ἐμποδίων, ἡ φλογερὴ καὶ ἀποφαστικὴ στιγμή ποὺ συγκετρώνει ὅλες τὶς δυστυχίες, τὶς δόξες, τὰ βάσανα, τὶς ἐπιθυμίες μας γύρω στὴ ζωοφόρο λαμπάδα τοῦ Προμηθέα. Καὶ τότε, μὲ τὴ δυνατότερη ἐξωτερικὴ ἀναπαράστασις ἔστηνε τὸ κερδισμένο τρόποιο στὸ βῆθρο τῆς ἀνθρώπινης συγκίνησης.

Μιά ζωή στεγνή, δίχως τὴν ποικιλία χρωμάτων, μύρων, δίχως τὶς εὐμόρφες κουβέντες σὲ μιὰ γωνιὰ μισόφωτη, τὴ χαρούμενη ὀρμηὴ τῶν φίλων μὲ τὰ ὄραϊα μέτωπα, πού τὰ φιλάει ἡ αὖρα καὶ σκοτεινιάζουν μόλις ἀπὸ μιὰ τρυφερὴ καὶ ὄνειρῶδη ἀνησυχία, τὰ μισὰ παραμύθια τῆς ἀγάπης πού ὄλο καὶ ψέμματα λένε, τὰ χάδια τῆς ἐταίρας πού ἐξαγνίζει τὴν ὑπαρξή μας πάνου στὰ στήθια της· μιὰ ζωὴ δίχως αὐτὰ εἶναι καταδικασμένη στὸ σκληρότερο θάνατο. Μοιάζει τὸ θῆμα, πού ἔδεναν ζωντανὸ οἱ ἐτροῦσκοι λησταὶ μαζὺ μὲ πτώματα πολυκαιρονά.

Πρέπει νὰ ρουφήξει κανεὶς ἓνα κύπελλο γεμάτο φωτιά, πού ἐσυγκλόνισε τὸ Σύμπαν πρὶν ἀκόμα ἀρχινήσει ὁ δρόμος τῶν χρόνων, γιὰ νὰ δυνηθεῖ νὰ δώσει στὸ προηγούμενο ἔργο του, πού εἶχε τὴν ἀκινήσια καὶ τὴν παγερότητα τοῦ θανάτου, τὴν ἐξακολουθητικὴ καὶ ἀμετάβλητη ζωὴ τοῦ Ἀριστοουργήματος πού ἔζησε σὲ μερικὲς εὐτυχησμένες στιγμὲς καὶ τὴν ἔκλεισε ἀγνὴ μέσα σὲ κύκλῳ ἀπὸ φλόγες.

Τὴν ὥρα, ὅπου ἡ ὑλικὴ μας ὑπόσταση συγκινεῖται ἀπὸ τὴ θύμηση τοῦ δημιουργικοῦ φιλοῦ τῆς φωτιᾶς, τότε τὸ πνεῦμα, πού ὑποψιάζεται τὴ ζωὴ σὰν ἓνα χειμωνιάτικο παραμῦθι καὶ ἡ ὑποψία του εἶναι ἀδελφὴ τῆς ὑποψίας τοῦ γέρω Καγιάμ μπροστὰ στὰ πῆλινα ἔργα τοῦ φτωχοῦ ἀγγειοπλάστη, νομίζει ὅτι εὐρίσκει στὸ τέρμα τοῦ πόθου του, καὶ ὅτι συνέλαβε τὸ ἀπόλυτον πού ζητοῦσεν ἀπὸ καιροῦ. Αἰσθάνεται ὁ ἄνθρωπος τὸν ἑαυτὸ του ξένο στὴν προηγούμενη φύση του, καὶ θαρρεῖ, ὅτι ταξιδεύει μέσα σὲ πύρινους κύκλους. Φροντίζει νὰ φθάσει μακριὰ γιὰ νὰ δυνηθεῖ ἡ χαμένη ψυχὴ του μὲ μιὰ μεγάλη προσπάθεια νὰ γίνῃ φύση, καὶ νὰ κατορθώσει μὲ τὴν εὐθυμία τῆς ἀφῆς νὰ δώσει στὴν ὕλη μορφὴ ἔξω ἀπὸ τὶς θετικὲς μας αἰσθήσεις, νὰ τὴν καταστήσῃ αἴτιον φαινόμενο. Καὶ μοιραίως φθάνει σὲ μισοαρητικὰ ἀποτελέσματα, ἀφοῦ ὅλες οἱ ἀναζητήσεις του προετοιμάζουνε μιὰ μεγάλη ἀποκάλυψη, τὴν παντότητα τοῦ ρυθμοῦ, ἑνὸς συμβάντος, δηλαδή, αἴτιον-ορατοῦ. Βλέπει τὸν ἑαυτὸ του, σὰν τὸ Φάουστ δεμένο στενὰ μὲ τοὺς δαίμονες τοῦ ρυθμοῦ, στοὺς ὁποίους κατορθώνει νὰ ἐπιβάλλεται, ὕστερα ἀπὸ μιὰ μυστικὴ συμφωνία. Κ' ἐπάνω σ' αὐτὴ τὴ στιγμὴ οἱ σκέψεις ἔρχονται ὕστερα ἀπὸ τὴ μεγάλη δράση, γαλήνιες, ἀπλές, ρυθμικές, τείνοντας πρὸς τὸ τέλειον καὶ ξαφνικὰ εὐρισκόμεθα θεαταί, μπροστὰ σ' ἓνα μεγάλο θαῦμα πού συντελεῖται στὴ ζωὴ μῆσα, ὁ Διόνυσος συγχωνευμένος μὲ τὸν Ἀπόλλωνα.